

ШЛЯХИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНСОЛІДАЦІЇ.

Обговорюючи в статті "До завдань української еміграції" справу національного Конгресу в Америці - прийшли ми до висновків, що своє завдання він виконає при двох умовах:

1/коли створене Конгресом об'єднання еміграції - або, краще сказати, її національна консолідація - зіпреться не на політично-груповій, а на національно-громадській базі, і

2/коли ця національна консолідація не обмежиться Сполуч. Державами півн. Америки, а пошириться на всі інші терени й континенти, де перебуває наша еміграція.

За останніх двадцять років, на еміграції не раз робилися спроби об'єднання партійних угруповань, або бодай узгодження їх на якійсь спільній ідейно-політичній платформі. Робилися ці спроби звичайно в періодах - особливо критичних для української визвольної політики. В таких випадках, чимало українців застановлялося над питанням: чому в інших народів, партії - в рішальний для нації час - вміють знаходити спільну мову та єдність для спільного чину, а наші не вміють; чому там вони виявляють здібність у певних моментах відсувати дрібне й другорядне перед основним і найважливішим - а ми ні? І не вдаючися в органічні причини цього явища - все наново пробували ліпити до купи те, що по самій своїй природі розсипається при першому дотику, та єднати тих, хто за певним фатальним законом тільки й може існувати тоді, коли навколо "гуляй-поле"... Всі такі об'єднанські спроби звичайно кінчалися невдачею, викликаючи в людей огірчення й розчарування, враз із висновками, що, мовляв, ми "незріла нація"... Але час минав, набутий досвід і пережиті огірчення забувалися, і в певному моменті знову ставалося це нездійсненне завдання - підперте старим питанням: "чому у других так, а у нас інакше".

Це саме явище бачимо тепер, коли сучасні обставини диктують українській еміграції національну консолідацію. Огорнені гарячим бажанням якнайкраще виконати свій обов'язок перед нацією, глибоко стурбовані її долею - люди доброї волі хотіли б об'єднати всіх - добрих і злих, твердих і хитрих, будівничих і руїників - в щирій вірі, що відповідальність історичного моменту, який переживає Україна, мусить чейке ушляхетнити й переродити навіть тих, в кого замість душі - трійлива їдзь, і замість мозгу - трухлява січка. Боляче розчаровувати цих щирих людей, а проте ствердимо: чергові спроби об'єднання з тими, хто органічно не може існувати в єдності, заведуть так, як і раніше. В нас знову буде "не так, як у інших"... Які ж цьому причини? Ціх причин багато, і дослідження їх далеко вивело би нас за межі безпосередньої теми, яку тут ставимо.

Основної помилки допускаються насамперед ті, хто в підході до наших "партій" шукають порівнянь із політичною практикою інших націй, не узгадуючи цілком відмінних історично-суспільних обставин, серед яких творилися партії закордоном, і в нас. До партійної організації суспільства можна взагалі мати чимало критичних зауваг, але треба признати, що в державних націях політичні партії здебільше розвивалися, як певне реальне явище суспільно-політичного процесу. В умовах парламентаризму, вони не тільки активно включалися в суспільне життя й мали практичну можливість на нього впливати, але й були тими чинниками, що формували владу в державі. В історичному процесі, ця роль партій збагачувала їх практичний досвід, підносила на вищий рівень політичну культуру, і виховувала - при всіх їх ідейних і програмових розходженнях - внутрішню здатність до солідарності в обличчі спільного національного обов'язку. Ось чому ці партії в рішальний для нації час і зараз вміють знайти спільну платформу співпраці - відложивши внутрішні лорахунки на пізніше. Бо цьому навчили їх довга державно-історична традиція, політичний досвід і зрілість, та реальне відчуття співвідповідальності.

В умовах поневолення й бездержавного існування України - творення наших партій відбувалося цілком відмінним шляхом. Вони не були виразниками, а тим більше керівниками реально діючих суспільних сил, а скорше гуртками сектарів-теоретиків. Обставини ніколи не давали їм можливості розвитку й дозрівання, не кажучи вже про участь у кермі державою. Їх роль завжди обмежувалася тільки на опозиції до когось, чи супроти чогось. Все це фатально відбилося на ролі партій у нашій новітній історії, і на їх власному внутрішньому змісті. Позбав-

лені твердого ґрунту серед національного середовища, вони в своїй більшості стали носіями чужих/тільки переложених на українську мову/ідей і програмових концепцій. Немаючи за собою політичних традицій, без досвіду та вміння керувати суспільством - ввійшли вони в трагічні події 1917-20 р.р. Непотрібно тут знову оповідати, що з цього вийшло! Після пережитої катастрофи, перед нашими партіями було до вибору дві можливості: або піддати себе, свої ідеології й програми генеральній ревізії, або усунутися на бік і дати місце новим силам. Вони не зробили ні того, ні другого! І так, скокуючися все далі й далі по похилій площині нових помилок, сектярської заїлості й закукуріченості - остаточно загнали себе під саму домовину... Лиття-це суворий суддя! Воно нічого не дарує тим, що не хоче й не вміє його розуміти. Але й цей сумний кінець нічому не навчив партійних недобитків.

Весь трагізм цих "вождів" в тому й полягає, що вони не годні зрозуміти/як це напевно зрозуміли би на їхньому місці Льюїс Джорж, Чемберлен, Даладьє, Еріо, навіть Ельм/що їхня історична роля вже скінчена, що позаду їх - темрява довершених "діл", а спереду - тільки смерть. Озлоблені на всіх і вся, розмінявши з людських та ідейних вартостей усе, що можна було розміняти на довгому шляху політичного спекулянтства - вони по старому продовжують щось галасливо декларувати, чомусь навчати, і когось "представляти"... Дякуйте видовище!

Ео на ділі - все це тільки фікції, "дев'ятнадцятий туман" на небі! Справді - про які партії, чи політичні угруповання може бути в нас тепер мова? Кого вони представляють!? Го організують? Взагалі - де вони?! Недавно ще існуючі краєві партії, при першій поважній пробі життя, зезли не тільки без діл, але навіть без слів - коли не рахувати... останньої декларації лояльності тій Польщі, що вже валилася під ударами німецького милітаризму. Еміграційні а "партії"-це гуртом кільканадесятків професійних політиків, що всякими правдами й неправдами пристроївшись при редакторстві якоїсь газети, або просунувшись до якоїсь організації - використовують свій "багатий досвід" для того, щоб морочити довірчивих людей та робити з них знаряддя своїх амбіцій і особистих цілей, поки ці люди - остаточно прозрівши - не дають їм конняка. Тоді вони йдуть шукати новий "варстат праці". Так було й в скрізь, на всіх еміграційних теренах, де ще збереглися ці професійні політики.

Закликати цих "лідерів" до національної консолідації?! Та це ж саме й є те, чого вони бояться, як нечиста сила співу півня перед світанком! Ео що означає ця консолідація? Суспільну зорганізованість і національно-громадську дисципліну. А для "лідерів" - це смерть! Бо ж існувати вони можуть тільки в умовах "гуляй-поля". Інша річ, коли б сконсолідувавшись - еміграція запросила їх на "вождів"... О, на це всі отті "народолюбці" й "демократи" згодилися би дуже швидко! Але ж вони знають, що це нереальна річ. Бо що вони самі дадуть еміграції? Самих себе?... Це небагато...

Національна консолідація тільки продемонструє зайвий раз їх немічність і безплідність. І тому вони - за рідкими, можливо, виїмками - до неї не приєднаються. Не підуть вони зокрема на співпрацю з українським націоналізмом. Ео націоналізм - це здоровля нації; посилення її відборонності від усяких унутрішніх хворіб. А їм не цього треба. Національну консолідацію партійні недобитки поборюватимуть всіма засобами, не спинюючися ні перед чим, навіть перед прямим шкідництвом....

Ми вже написали були ці рядки, як наспіла вістка про становище соціалістичної "Народної Волі" в Америці, і "Союзу Українських Самостійників"/!!/ в Канаді до національної консолідації. Воно підтверджує наші передбачення. В поставі провідників цих організацій/підкреслюємо- провідників, а не самих організацій, бо ці останні - в це віримо - напевно в більшості складаються з українських патріотів, вина яких тільки в тому, що дотепер не зуміли дати собі ради з тими "провідниками"/, отже в цій поставі - вся істота нашого партійництва: безоглидного, безпринципного, безідейного й безчесного. Ео справді, тільки цілком морально зґанґренізовані й збочені душі, тільки дикуни й психологічні варвари можуть зробити те, що зробили згадані чинники - відповівши на заклик об'єднання публічною денунціацією ініціаторів національної консолідації перед англійською й американською владами, ніби вони "фашисти" й "німецькі агенти"....

Хай застановиться й вдумается українська суспільність у ці згідні явища, і тоді зрозуміє раз на все, хто винний у тому, що "у других не так, як у нас", і чому ми не можемо ставити до наших партійних "чижів" таких вимог, які ставлять англійці до своїх Льюїс Джоржів... А зрозумівши, перестане говорити, що ми "незріла нація"/бо згадані "чижі"-це не нація!/, і згодиться з тою -динокою правильною - вимогою, що справді здорове національне суспільство мусить застосовувати до цих людей не заклик об'єднання, а цілком інші закони...

Що сказати на виступ згаданих чинників? Раду на це дає наша мудра пословиця: "баба з возу-коням легше". Національна консолідація еміграції під своїм шляхом. Хіба ті сотки й сотки реально існуючих організацій, що об'єднують десятки й десятки тисяч живих, щирих людей - для того, щоби мати силу й моральний авторитет перебрати до своїх рук визвольну акцію - обов'язково потребують ще кількох спекулянтів? Лишім їх догнивати в сліпому куті, куди вони самих себе поставили. Консолідуймося не зверху, а знизу. Черпаймо свої сили не з фікцій, а з творчого нутра, з здорової гущі українського суспільства.

Тому знову повторюємо: національна консолідація мусить опертися на широкій громадській базі. В цьому передумова її життєвості та здатності до чину. Заходить тепер питання - як же практично поширити цю консолідацію в усе еміграційному масштабі, і які надати їй організаційні форми? Свій погляд на це ми висловимо в третій із черги статті - присвяченій справі консолідації.

Інк. М. Сціборський.